

GREGOR ROŽANC, DRUŠTVO NATURO

Otrokom je treba nastaviti vabo

Ko je opazil, da igrišča vse bolj samevajo, se je socialnemu pedagogu Gregorju Rožancu vklopil alarm. Spomnil se je, kaj vse sta njemu v otroštvu dobrega prinesla igra in gibanje, kar je podprto tudi z znanstvenimi izsledki, zato si je zadal misijo, da poskusi obrniti ta negativni trend. Zdaj s somišljeniki v društvu Naturo z različnimi programi v vsakdan prinašajo tisto, kar je bilo nekdaj samoumevno. Ker želijo, da se družnja spomni čim več ljudi in ga doživi čim več otrok, 12. maja prirejajo dogodek *Slovenija se igra*.

Jana Zupančič Grašič, BESEDILO
Mavric Pivk, FOTOGRAFIJA

Prosta igra otrok je ogrožena vrsta na seznamu otroških dejavnosti. Storičnostna naravnost družbe se je z vso močjo prenesla tudi na otroke, zato je njihov prosti čas zasedlo nenehno organizirano učenje – športa, glasbe, umetnosti ... Če ga kaj ostane, ga zapolnijo elektronske naprave. Zmanjšujejo se tudi javne površine, namenjene igri, otroško igro spodjeda vse hujši promet, pa tudi strah staršev, da se njihovim otrokom kaj ne zgodi. »V nevarnosti je tudi narava, saj je čedalje več ljudi odtujenih od nje. Tisti, ki smo zdaj starši, se še spomnimo, kaj smo v otroštvu dobili od narave, a imamo vse manj možnosti, da jo v tisti pravi obliki ponudimo tudi svojim otrokom. Ponekod otroci pridejo težko že do igrišč, kaj šele do dreves, potokov in skal ... Odtujenost človeka od narave, katere del je seveda tudi sam, ne more prinesiti nič dobrega. Zato narava in prosta igra potrebujeta zagovornike,« je Naturov manifest strnil predsednik društva Gregor Rožanc.

Pred leti ste zaznali, da je zunaj vse manj otrok, in to je bil menda prvi vzgib za ustanovitev društva, ki obstaja od leta 2013?

Res je. Meni osebno sta gibanje in igra na prostem s prijatelji zelo veliko dala, saj me je to po dveh letih bolnišnice v zgodnjem otroštvu, ko sem se zdravil zaradi perthesove bolezni (redka bolezen kolka, op. p.), dobesedno oživilo. Zato me je mrtvilo na igriščih še toliko bolj zaskrbelo, svoje pa so dodali še izsledki tujih raziskav, ki razkrivajo, kako negativne vplive ima odsotnost igre in gibanja na otrokov razvoj, kako velika škoda se dela celim generacijam, od de-

belosti, motenj pozornosti, otroških depresij, slabšajo se socialne veščine, motorične sposobnosti ... K temu dodajo že težnje staršev, da bi bil otrok uspešen, zato je vsaka minuta namenjena temu, da se čim več nauči. Že če samo pogledamo razpise za programe, namenjene otrokom: povsod se mora navesti cilje, kaj vse naj bi otrok dosegel. No, mi se na razpise skoraj ne prijavljamo, tako da imamo še nekaj svobode (smeh).

Zdaj delujete v Kranju, Ljubljani in Novem mestu. A kako ste se na začetku lotili sestavljanja svojevrstnega koncepta?

Odločen sem bil, da je treba nekaj narediti, zlasti ker sem svoje otroštvo nenehno nosil nekje v sebi; nisem sicer vedel, kaj točno bi s tem, sem se pa zavedal pozitivnih posledic zase. Ob koncu študija sem se srečal s konceptom *playworka* in doživljajskih igrišč. Prvi v Sloveniji je bil v Mariboru, v tujini, na severu, pa je to pogosta praksa uličnega dela z otroki. Metoda me je osupnila. Takoj sem vedel, da je to prava stvar. In da natanko to potrebujejo današnji otroci. Ter se lotil. Začel sem z igralnimi dnevi v Kranju. Sestavljal sem ekipo in v prvem letu smo jih pripravili pet. Potem smo začeli razvijati še druge programe, s katerimi bi otroke povabili ven, v gozdove, ob potoke in reke, jim omogočili stik z zemljo, kamni, lesom, kladivom, nožem, žago, ognjem, vodo ... Počasi se je širila tudi ekipa in začeli smo prirejati tabore, vikende fotrov in mulcev, gozdne počitnice in rojstne dneve v gozdu ... V Kranju smo nazadnje našli tudi lokacijo, kjer je nastalo doživljajsko igrišče, ki ga še razvijamo (v ponedeljek, 9. aprila, bo spet začelo delovati oz. je za igro na voljo vseskozi, le ob ponedeljskih popoldne je tam tudi

Gregor Rožanc je oče dveh deklic, zaposlen pa kot vzgojitelj v Vzgojnem zavodu Kranj. Je avtor člankov o pomenu gibanja v naravi, igri in vzgoji ter brezplačno dostopne e-knjige o sedmih »darilih«, ki jih lahko starši podarimo svojemu otroku in mu s tem pomagamo krepiti odpornost na življenjske izzive, ki jim nihče ne ubeži.

ekipa Naturo z vsem orodjem in pripomočki, op. p.). Hitro smo ugotovili, da so otroci to v celoti sprejeli, uživali v svobodi tekanja, plezanja ali le sedenja na štoru, da ne govorim o vznemirjenju, ko lahko poprimejo za orodje, zbijajo skupaj deske, ustvarjajo ... Danes imajo otroci v rokah večinoma samo plastiko, na tak način pa pridejo v stik z naravnimi materiali in so tako deležni številnih drugih pomembnih dražljajev ... To so sprejeli tudi starši; na začetku sicer precej nadzorujejo otroke pri igri, ob pogovoru z nami pa začenejo tudi razumeti smisel in prednosti proste igre v naravi, zlasti tisti, ki se udeležujejo kakšnih naših večdnevniških dogodkov.

Zanimivo se mi zdi, da smo z nadzorom obsedeni prav starši, ki smo kot otroci vse dneve preživljali zunaj, skoraj brez nadzora ... Gre to res pripisati zgolj daljšemu delavniku, domnevno bolj nevarnemu svetu?

Veliko je dejavnikov, ni enoznačnega odgovora na to vprašanje, je pa res, da je v starših ogromno nekega strahu, ki se je prikradel vanje iz številnih zgodb. Tega ni mogoče spremeniti čez noč, so pa naša opozorila zelo jasna: kdaj se bo otrok naučil obvladovati tveganja, če ne v otroštvu? Problemi pozneje so vedno večji, in če se jih otrok ne bo naučil sproti reševati, mu jemljemo priložnost za učenje in podij, da se postavi na lastne noge. Probleme danes namesto otroka večinoma rešujejo starši, hkrati pa ga imajo nenehno pod nadzorom: v šoli, na popoldanskih dejavnostih, v avtu, ko ga prevažajo, ali pa ima otrok pametno uro oziroma telefon in ga lahko preverijo v vsakem trenutku ... Otrok enostavno nima sam nadzora nad svojim življenjem! Moja teza je, da to ne bo pripeljalo do ničesar dobrega, saj se bodo današnji otroci težje soočali z življenjskimi izzivi, nenehno bodo ča-

kali, da težavo namesto njih reši nekdo drug. No, če pogledamo čakalne vrste v pedopsihiatričnih ambulantah, vidimo, da se to že dogaja.

Druga težava je, da jim vse organiziramo do potankosti: da so točno na treningu, da imajo kar najboljše možnosti za vadbo, potem tudi tam poslušajo navodila. In to se vidi že danes: ko je otroku dolgčas – in zelo hitro mu je –, ga takoj poskušamo animirati ali zaposliti. In otrok se tega seveda navedi. Tako marsikateri, ki pride na naš program, sprašuje, kaj naj počne. Pa ima vse tam! Lahko počne skoraj vse, kar bi mu padlo na misel, a ne zna več vklopiti svojih možganov, da bi pobrskal po sebi in potegnil ven stvari, ki so del njega. V bistvu se dogaja neke vrste paradoks – otroci imajo danes toliko doživetij, ki jim jih omogočajo odrasli, seveda, po drugi strani pa je v njih vse večja doživljajska in čustvena praznina. Pri nekaterih traja res dolgo časa, da se aktivirajo – če sploh. Zaradi nenehne nadzora in podajanja navodil postajajo pasivni, gospodarstvo pa potrebuje aktivne, iniciativne, odgovorne in kreativne posameznike, reševalce problemov ... Torej ne nekoga, ki bo čakal na navodila, kaj naj dela. Že danes vodilni v podjetjih, s katerimi se vse pogosteje srečujemo, razlagajo, kakšne težave imajo z mladim kadrom ... Pravi pristop je treba razvijati od rojstva naprej.

Kaj torej naredite, ko vas otrok vpraša, kaj naj dela?

Starši ponavadi zelo hitro kaj predlagajo, seveda pa bi naredili veliko boljše, če bi otroku večkrat pustili, da sam pride do rešitve. Jaz jim velikokrat rečem: »Nimam pojma.« Ali pa jim rečem, da verjamem, da znajo sami najti več in boljše ideje od mene. Zgodilo se je, da se je gozdnih počitnic ob reki udeležil enajstletnik in pričakoval, da bomo

OTROKOM IGRO IN NARAVO – NARAVI OTROKE IN IGRO

Društvo Naturo, na kratko, sestavljajo ljudje (poleg Rožanca še Gregor Udovč, Tina Pernuš, Jošt Kozelj, Karmen Rodič, Eva Gašperlin in drugi), ki imajo radi otroke in naravo in bi jih radi znova močneje povezali s projekti, v katere vgradijo veliko proste igre in narave. Vse to počnejo ob (rednih) službah – med njimi so pedagogi, krajinska arhitektka, agronomka, gradbeni inženir in študenti različnih strok –, zagovarjajo pa in bodo v prihodnje še težili k temu, da bodo imeli otroci spet možnost varnega igranja v naravi, da se dvigne zavest staršev, pedagogov in vseh vrst oblastnikov o pomenu proste igre, preživljanja časa in učenja otrok na prostem, ter jim zagotovili tudi dovolj možnosti za vse naštetu. Vsi naturovci so vpeti tudi v projekt Slovenija se igra, pri katerem se izdatno trudijo še Katja Štingl, Eva Gašperlin, Maja in Peter Peterlin Šušteršič, Luka Pitamic in še nekaj bolj aktivnih ambasadovcev.

Z dogodkom Slovenija se igra želimo, da se ljudje vsaj za en dan malo ustavijo, se podružijo ob kavici ali žaru, otroci pa med sproščeno igro ...

vasi zbobnali skupaj ne le otroke, ampak tudi odrasle, sosede ...

Dandanes je povsem premalo druženja, skupnost razpada. Mi pa želimo ljudi pozvati, naj pridejo spet malo ven iz svojih bivališč, se podružijo s sosedi, naredijo piknik, prinesejo žoge in loparje ... Nič zapletenega, samo sproščeno druženje brez naglice. Z nekajurnim piknikom s sosedi, na katerem imajo otroci neomejeno časa za igro, zraven pa se počutijo varne v bližini staršev, bomo zagotovo naredili veliko več, kot če peljemo otroka na neki množični dogodek na drug konec Slovenije, kjer ne bo poznal niti enega človeka, okrog njega pa bodo skakale maskote. SSI je povsem prostovoljen projekt, ki smo ga naturovci zagnali februarja, pridružilo pa se nam je še približno deset ljudi, ki so zdaj ambasadorji SSI in pomagajo ožji ekipi. V tem času se je prijavilo že več kot 160 ljudi, ki so pokazali interes, da bi bili organizatorji v svojem kraju. Pričakujemo, da bo dogodek letos zagotovo potekal vsaj na 40 ali 50 lokacijah, v prihodnjih letih pa bi si seveda želeli to številko bistveno povečati. Projekt je moralno podprlo že veliko znanih Slovencev, »znanih fac«, kakor smo jih naslovili.

Vseslovenski igralni dan, ki ga v svojem kraju lahko organizirate tudi vi, se bo zgodil 12. maja. Vreme bo zagotovo lepo, je prepričan Rožanc.

Pozivate, naj ljudje prinesejo rekvizite, s katerimi smo se včasih tako radi igrali – gumbist, frizbi, frnikule ... Vse nas malo daje nostalgija po teh brezskrbnih časih brez starševskega nadzora. Svet se je korenito spremenil, z njim tudi način življenja, vse se dogaja zelo hitro ... Danes telo in um, sploh pa

pri otrocih, ne moreta tako hitro slediti bliskovitim razvojnim preskokom družbe. Ob tem so deležni bistveno več informacij kot kdaj prej, pri čemer je težava, da jih otrok nima časa obdelati, urediti, pospraviti v svojih možganih, saj mu odrasli s svojim nenehnim priganjanjem na eno ali drugo aktivnost, nadzorom odzema mir in čas za samostojno igro, med katero lahko učinkovito prede-la določena čustva, uredi informacije ... Vse to pa lahko

vodi v telesno in možgansko patologijo, zaradi tega je toliko raznih boleznih oziroma različnih motenj. Kot vidimo, čedalje več odraslih plačuje za meditacijo in čuječnost, saj so dojeli, da se morajo malo ustaviti, drugače jih bo ustavila bolezen. A če gledamo otroke pri igri: četudi se zdi, da se nikdar ne izklopijo z vso njihovo živahnostjo, bomo opazili, da se ustavijo ali vsaj upočasnijo, ko jim je zadosti. Zato tega, kar delamo, ne delamo zaradi neke nostalgije, ampak ker je to – igra, prosto gibanje, odgovornost za svoja dejanja, sproščeno, ustvarjanje, mir – zdravilno za otroke. Naša misija je, pa naj se sliši še

da lahko nadaljuje sam. Ko, na primer, na doživljajskem igrišču skupaj zbijajo hiško, pogosto ne vedo, kako in s kakšnim orodjem. Včasih je kaj fizično pretežko. Takrat jim pomagamo. S tem pa umirjamo tudi starše, saj se malo sprostijo, ko vidijo, da vse poteka gladko, poveča se tudi njihovo zaupanje v sposobnosti lastnega otroka. Otroci so sposobni veliko več, kot si mislimo odrasli. Le priložnost jim je treba dati.

Vseeno verjetno prepričujete že (bolj ali manj) prepričane? K vam pač pošiljajo svoje otroke tisti, ki se že sami zavedajo dobrobiti gibanja in igre v naravi.

Drži. Naši programi so zaradi kakovosti doživljajev vedno butične narave, kar pomeni, da zelo težko dosežemo večje število otrok, družin. Poleg tega si vsi ne morejo privoščiti naših plačljivih programov, niti brezplačnega – doživljajsko igrišče imamo v Kranju, od letos pa tudi v Novem mestu. A leta se hitro obračajo, cele generacije otrok gredo nekako mimo. Zato sem se vprašal: kako lahko številnim otrokom, mogoče kar vsem naenkrat, v Sloveniji zagotovimo močno, intenzivno izkušnjo svobode, igre na igrišču s prijatelji? Do zdaj smo prirejali igralne dni, ki se jih je udeležilo med 50 in 100 ljudi. Kako pa to razširiti v vsako naselje, ulico, vas? In porodila se mi je ideja o enodnevnem igralnem dnevu, projektu *Slovenija se igra* (SSI). S tem projektom želimo ljudi po čim več slovenskih krajih spodbuditi, da v soboto, 12. maja, pripravijo družabno-igralni dogodek v svoji soseski. Zdej zbiramo ambasadorje, ljudi, ki bi v svoji ulici ali

Marsikateri otrok, ki pride na naš program, sprašuje, kaj naj počne. Pa ima vse tam!

zakurili ogenj. Ampak ga takrat nismo mogli. Zato je bil nekoliko jezen, razočaran ... S sovodjo sva se skoraj ujela v to, da bi ga poskušala zaposliti, zadovoljiti, razveseliti, a sva se ustavila. To bi bila običajna reakcija večine staršev in pedagogov. A v tistem trenutku fantu ne bi naredila nobene usluge. Pustila sva ga povsem na miru, a dala vedeti, da sva v bližini, če naju bo potreboval. Čez nekaj časa je iz gole trme začel brskati po bilkah in potem v uri in pol popolne osredotočenosti iz trave spletel dvometrsko kitko ... no, zanj je bila vrva za ribolov! Ves ta čas je bil povsem zatopljen v delo oziroma igro, to je bila meditacija prve vrste in v tistem trenutku vsekakor najboljše, kar je lahko dobil. Prišlo je od znotraj, iz njega. Sam je našel pot iz svoje jeze in dolgčasa in potem pol-drugo uro vadil pozornost, čuječnost, na koncu pa je imel še kaj pokazati – lastno delo. Takih trenutkov danes otrokom kronično primanjkuje.

Večina programov za otroke je pripravljenih na podlagi animiranja otrok, kjer ni prostora za dolgčas, vi pa očitno delate drugače?

Res je. Mi otroku pustimo dovolj časa, da pride vsebina iz njega, da se sam aktivira in začne nekaj početi ali ustvarjati, če pa se mu zatakne, je za pomoč na voljo naša ekipa. A pomagamo mu samo toliko, da doseže naslednjo stopnico in se mu potem spet toliko odpre,

tako klišejsko, bolj zdravo otroštvo – v vseh pogledih, ne le pri hrani –, ki se bo pozneje izkazalo tudi v bolj zdravi odraslosti.

Z dogodkom Slovenija se igra želimo ravno to: da se ljudje, prijatelji, sosede vsaj za en dan malo ustavijo, v miru poklepetajo, se med pitjem kave ali peko na žaru spoznajo. Ker danes je vsak zase, ni več družbene kohezije, vsak posebej pa je bolj šibek, kakor če z nekom sodeluje. Mogoče bo po tem dnevu zunaj tudi kak otrok več, ker bo ugotovil, da je to res fajn. Ne slepimo pa se, da bo en dan prinesel revolucijo; otrokom bo treba vseeno nastaviti neko vabo, da bodo šli radi ven, drugače bodo tiščali v stanovanjih ali po dejavnostih. Jaz to vabo vidim v doživljajskih igriščih. Na našem, v Kranju, imamo skupino otrok, ki prihaja brez izjeme vsak ponedeljek, tudi takrat, ko uradno nismo odprti. Skupaj zbijajo hiško, ki vsak teden dobi nadgradnjo – dodatno sobo, skladišče, koš za smeti, zdaj nastaja nekaj na strehi. Za te otroke vemo, da si za ponedeljek ne bodo izbrali neke organizirane dejavnosti, ker takrat tako radi prihajajo na naše igrišče. In počasi, upam, jih bo vedno več.

Kako potem gledate na običajna otroška igrišča?

Njihovo pomanjkljivost vidim predvsem v tem, da so majhna in so vsa narejena za majhne otroke, do recimo šestega leta starosti, za starejše pa ni nič. Četudi se še kdaj radi pogugajo, je na običajno precej majhnih igralnih površinah veliko majhnih otrok, ki se jim je treba umikati, se umirjati ... Otroci od 6. do 12. leta dejansko nimajo kakovostnih prostorov za igro in druženje, zato jih veliko obiskuje organizirane dejavnosti. Pa ne le zato ... tu smo spet tudi pri nezaupanju staršev, ki si ne upajo otrok doma pustiti samih, da ne bodo česa ušpčili ali da se jim ne bi kaj zgodilo. Ali pa ne želijo, da so ves ta čas pred televizijo ali računalnikom.

To je res huda oteževalna okoliščina, s katero se našim staršem ni bilo treba boriti: hudo zasvojljiva digitalna tehnologija ...

To je res kar huda droga, ja. Je pa tudi res, da k nam, kot že povedano, za zdaj hodijo predvsem otroci staršev, ki so glede tega že bolj ozaveščeni. Na tabo-rih zato nimajo digitalnih naprav, teden dni digitalnega posta ne škodi prav nikomur, sem pa proti popolnemu omejevanju, ker je lahko kontraproduktivno. Hkrati pa menim, da če jih zasvojimo z gibanjem in naravo, kjer se sproščajo podobni procesi ugodja kot, na primer, pri računalniških igricah, bodo k temu vsaj malo težili tudi sami. Najmanj eno vabo sem že omenil ... (smeh).

Vaš cilj je zato verjetno čim več doživljajskih igrišč po Sloveniji.

Zagotovo. Ravno prejšnji teden smo prejeli vprašanje neke mamice iz Ljubljane, da imajo primeren prostor za doživljajsko igrišče, da pa ne vedo, kaj vse morajo urediti, narediti. V Novem mestu je bilo podobno. Tam smo pripravili igralni dan in eni od mam se je zdelo to, kar smo počeli, super in je želela pomagati pri širjenju ideje. Seznanila se je s konceptom doživljajskega igrišča, zdaj, po dveh letih, pa naša Karmen suvereno vodi novomeško enoto Naturo. Zadala si je tudi, da tam uredi doživljajsko igrišče. In ji je uspelo – letos bo vzpostavljeno. V zvezi s tem je bilo spisanih precej e-pisem, opravljenih precej telefonskih pogovorov, sestankov v lokalni skupnosti in na občini – brez podpore MO Kranj in MO Novo mesto ne bi šlo ... To je šolski primer, kaj lahko nekdo naredi, če ima željo. Mi pa mu pri tem pomagamo z znanjem, izkušnjami, pridemo tudi na teren ... Ni kakor ni preprosto, si pa seveda želimo, da bi bila doživljajska igrišča v vsakem večjem slovenskem mestu.

VABLJENI K SODELOVANJU

V prihodnjem Nedelu vas bomo povabili k sodelovanju v nagradni igri, ki bo trajala vse do dogodka *Slovenija se igra*, 12. maja. Razmislite, s katerimi (starimi) igrami bi lahko še seznanili otroke na ulici, veseli bomo fotografij igralnih utrinkov iz vašega otroštva ali pa povsem svežih družinskih s kakšnega potepanja, igre ali doživetja v naravi. Takšna bo tudi nagrada za našega izžrebanca!